

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 5 maja 2016 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. z dnia 29 września 2015 roku w ten sposób, że przyznał P. P. (1) prawo do zasiłku chorobowego za okresy od 1 lutego 2012 roku do 10 lutego 2012 roku, od 1 marca 2012 roku do 12 marca 2012 roku, od 3 lutego 2014 roku do 12 lutego 2014 roku i od 29 października 2014 roku do 10 listopada 2014 roku, nie stwierdził nadpłaty zasiłku chorobowego za wskazane okresy oraz uchylił obowiązek zwrotu wypłaconego zasiłku chorobowego wraz z odsetkami w łącznej kwocie 2.591,35 zł.

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

Wnioskodawca P. P. (1) prowadzi wspólnie z bratem Ł. P. działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej od stycznia 1994 roku. Siedziba firmy mieści się w K.. Przedmiotem działalności firmy jest wynajmem lokali. W ramach prowadzonej działalności wnioskodawca z bratem dokonuje również remontu wynajmowanych pomieszczeń. Spółka prowadzona przez odwołującego i jego brata w latach 2012-2014 zatrudniała jednego pracownika na stanowisku pracownika gospodarczego. Sprawy podatkowo-księgowe spółki od 1994 roku prowadzi Biuro (...) na podstawie zawartej umowy. Biuro przygotowuje wszystkie faktury. Wymagają one jedynie ewentualnego podstemplowania i podpisania przez sprzedawcę. Wnioskodawca nie udzielił nikomu pełnomocnictwa do podpisywania dokumentów dotyczących działalności spółki. Wszelkie czynności i działania spółki są dokonywane przez wnioskodawcę i jego brata, bez widocznych podziałów, choć niezbędne dokumenty najczęściej podpisuje wnioskodawca. Wynika to z tego, że brat wnioskodawcy mieszka w miejscowości położonej około 25 km od K. i często nie ma go w biurze w K., tymczasem wnioskodawca mieszka w K.. Dodatkową okolicznością jest to, że obsługujące spółkę Biuro (...) ma swoją siedzibę w K. na tej samej ulicy, na której siedzibę ma firma wnioskodawcy. Natomiast sam księgowy P. T. mieszka w pobliżu wnioskodawcy. Zgodnie z zawartymi umowami najmu podmioty wynajmujące lokale mają obowiązek rozliczyć się ze spółką do 10 każdego miesiąca. Na 10-tego każdego miesiąca Biuro (...) przygotowuje faktury i dostarcza je do podpisu wnioskodawcy lub jego brata. Najemcy płatności dokonują przelewem bądź gotówką. Odbioru pieniędzy w gotówce dokonuje wnioskodawca, nieraz jego ojciec. Faktury w każdym miesiącu mają taką samą treść, wystawione są na tych samych nabywców, kwoty na fakturach najczęściej również są takie same. W okresie od dnia 1 lutego 2012 roku do 22 marca 2012 roku, od 22 listopada 2012 roku do 31 stycznia 2013 roku, od 5 sierpnia 2013 roku do 6 września 2013 roku, od 3 lutego 2014 roku do 23 lutego 2014 roku oraz od 29 października 2014 roku do 24 listopada 2014 roku wnioskodawca miał orzeczoną niezdolność do pracy. Na wystawionych w dniach 10 lutego 2012 roku, 10 marca 2012 roku, 10 lutego 2014 roku i 10 listopada 2014 roku fakturach, w ilości po 4 sztuki w każdym dniu, figurują podpisy wnioskodawcy. Każda z faktur stanowiła rozliczenie należności za czynsz. Faktury do podpisu dostarczył wnioskodawcy księgowy, przywożąc je do domu. Odbioru należności z tytułu czynszu w gotówce dokonywał ojciec wnioskodawcy.

W wyniku przeprowadzonej kontroli ZUS stwierdził na podstawie podpisanych przez P. P. (1) dokumentów spółki, iż w spornych okresach odwołujący wykonywał działalność gospodarczą, w związku z tym wypłacony zasiłek jest świadczeniem nienależnym. Konsekwencją tych ustaleń było wydanie przez organ rentowy skarżonej decyzji.

Powyższych ustaleń Sąd Rejonowy dokonał w oparciu o dowody z dokumentów, oraz zeznania wnioskodawcy i zgłoszonego przez niego świadka, które Sąd uznał za wiarygodne jako że są logiczne, zbieżne i przekonywujące.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, iż odwołanie wnioskodawcy zasługuje na uwzględnienie.

Sąd I instancji przytaczając treść art. 8, art. 17 ust. 1, art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tj. Dz. U. z 2016 roku, poz. 372, ze zm.) stwierdził, że w niniejszej sprawie spornym było ustalenie czy odwołujący w okresach orzeczonej niezdolności do pracy wykonywał pracę zarobkową.

W judykaturze podkreśla się, że pracą zarobkową jest każda działalność ludzka zmierzająca do osiągnięcia zarobku. Takie definiowanie pracy zarobkowej wypływa z konieczności ścisłego stosowania przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, w którym przeważa - z uwagi na bezwzględnie obowiązujący charakter norm prawnych - formalistyczne ujęcie uprawnień ubezpieczonych. Przy określeniu "zarobkowego" charakteru pracy wskazuje się także, że nie jest wymagane, aby praca była podjęta „w celu zarobkowym”. Jeśli zatem wykonywanie określonych czynności przynosi rzeczywisty dochód, wówczas problem, czy praca została podjęta „w celu” uzyskania tego dochodu, traci na znaczeniu, jako dotyczący motywów zachowania.

Samo pojęcie pracy zarobkowej jest pojemne, ma odniesienie do różnych sytuacji i dlatego wielokrotnie konkretne stany faktyczne stały się przedmiotem analiz. Wśród licznych poglądów osób rozważających zagadnienie, czy dane zachowania należy kwalifikować jako wypełniające określenie „wykonywania pracy zarobkowej” wyodrębnić można dwie grupy.

Drugą przesłanką powodującą utratę przez ubezpieczonego prawa do zasiłku chorobowego z tytułu niezdolności do pracy jest wykorzystywanie zwolnienia lekarskiego niezgodnie z jego celem (art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej). Podkreślenia wymaga okoliczność, że przesłanka ta została w przepisie określona bardzo nieściśle, co w konsekwencji powoduje trudności w ocenie poszczególnych przypadków i wymaga doprecyzowania w każdej sprawie. Najogólniej można stwierdzić, że zachowaniem niezgodnym z celem zwolnienia jest takie postępowanie, które w powszechnym odczuciu jest nieodpowiednie dla osoby chorej i może nasuwać wątpliwości co do rzeczywistego stanu zdrowia ubezpieczonego.

W przedmiotowej sprawie odwołujący P. P. (1) prowadzi działalność gospodarczą, której przedmiotem jest wynajem mieszkań i lokali użytkowych. W ramach prowadzonej działalności wnioskodawca przeprowadza również remonty tych pomieszczeń. W czasie kiedy wnioskodawca przebywał na zwolnieniu lekarskim, w latach 2012 – 2014, spółka zatrudniała jednego pracownika, nie upoważnionego do podpisywania faktur. Działalność wnioskodawca prowadzi z bratem w formie spółki cywilnej, jednakże to wnioskodawca jest osobą, która najczęściej podpisuje dokumenty. Dokumentacją związaną z działalnością spółki zajmuje się biuro rachunkowe.

Sąd meriti ustalił, że w okresach orzeczonej niezdolności do pracy wnioskodawca P. P. (1) podpisał wystawione w dniach 10 lutego 2012 roku, 10 marca 2012 roku, 10 lutego 2014 roku i 10 listopada 2014 roku po 4 faktury (łącznie 16 faktur), stanowiących rozliczenie z tytułu czynszu za wynajmowane lokale. Dokumenty te miały w każdym miesiącu taką samą treść, kwotę i były wystawiane dla tych samych podmiotów. Dokumenty zostały przygotowane przez inną osobę – księgowego obsługującego firmę odwołującego. Księgowy dostarczył w spornych okresach faktury do domu ubezpieczonego do podpisu. Faktury jakie sygnował wnioskodawca w spornych okresach były tak przygotowane, że nie wymagały one podjęcia przez odwołującego żadnych procesów myślowych, a jedynie mechanicznej, odruchowej czynności jaką było podpisanie dokumentów. Odbioru należności z tytułu czynszu w gotówce dokonywał ojciec wnioskodawcy.

Sąd Rejonowy zważył, że prowadzący działalność gospodarczą nie ma obowiązku spowodowania zaprzestania funkcjonowania zakładu (przedsiębiorstwa). W okresie niezdolności do pracy przedsiębiorstwo osoby prowadzącej działalność gospodarczą z reguły nadal funkcjonuje. A zatem przedsiębiorca, w razie ziszczenia się ryzyka socjalnego w postaci zaistnienia jego niezdolności do pracy, zachowuje możliwość uzyskiwania przychodów (choćby w niepełnej wysokości) w ramach działalności gospodarczej. Aktywność zawodowa powinna zostać ograniczona do minimum, a więc do spraw niezbędnych, służących jedynie utrzymaniu bieżącej działalności przedsiębiorstwa i niewykraczających poza jej normalny zakres.

W świetle powyższego nieuprawniony jest pogląd organu rentowego, że zwrot pobranego zasiłku chorobowego ma uzasadniać okoliczność, iż firma wnioskodawcy uzyskiwała przychód, w szczególności gdy działalności wnioskodawcy nie prowadził sam, lecz w formie spółki cywilnej. W ocenie Sądu Rejonowego istotnym jest ustalona w postępowaniu okoliczność, że odwołujący się poza złożeniem podpisu na fakturach w liczbie 4 sztuk wystawionych jednego dnia nie wykonywał żadnych innych czynności związanych z prowadzoną firmą, w szczególności nie zawierał nowych

umów najmu, nie pozyskiwał kontrahentów, nie wykonywał również żadnych prac remontowych w posiadanych lokalach. Biorąc pod uwagę przedmiot i skalę prowadzonej działalności gospodarczej formalne jedynie podpisanie się przez odwołującego na czterech dokumentach zdecydowanie miało charakter incydentalny. Mając zaś na uwadze, że zgodnie z zawartymi umowami podmioty wynajmujące lokale miały obowiązek rozliczyć się z firmą wnioskodawcy do 10 każdego miesiąca, podpisanie faktur wystawionych przez firmę w dniu 10 danego miesiąca uznać należało za sytuację wymuszoną okolicznościami. Brak złożenia tych podpisów, wobec określonego na dzień 10-tego terminu płatności faktur przez kontrahentów, mogły zdeorganizować prowadzoną przez wnioskodawcę działalność gospodarczą. Zdaniem Sądu meriti, nie można przy tym uznać, że podpisanie czterech faktur nadmiernie obciążało organizm wnioskodawcy, w sytuacji gdy faktury zostały przygotowane przez księgowego i przedstawione do podpisu wnioskodawcy.

Niezależnie od powyższego Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 84 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t. j. Dz. U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust 11. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń, jak wskazano w ust 2, uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania; jak też świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Tylko prawidłowe pouczenie pobierającego świadczenie o braku prawa do jego pobierania stanowi podstawę do zakwalifikowania pobranego świadczenia jako świadczenia nienależnego. Brak pouczenia świadczeniobiorcy o okolicznościach powodujących ustanie

lub zawieszenie prawa do świadczeń zwalnia go z obowiązku zwrotu świadczeń pobranych, mimo istnienia tych okoliczności, choćby nawet mógł poznać o nich wiadomość z innych źródeł. Obowiązek pouczenia spoczywa na organie rentowym, samo zaś pouczenie powinno być wyczerpujące, zawierające informacje o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach ustania lub wstrzymania wypłaty świadczeń. Brak pouczenia zwalnia osobę bezpodstawnie pobierającą świadczenie z obowiązku ich zwrotu.

W rezultacie poczynionych ustaleń faktycznych i powołanych przepisów prawa Sąd Rejonowy uznał, że zachowanie wnioskodawcy nie wypełniło przesłanki z art. 17 ust 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tj. Dz. U. z 2016 roku, poz. 372, ze zm.), powodującej utratę prawa do zasiłku chorobowego. Brak było również podstaw prawnych, aby organ rentowy mógł zażądać od wnioskodawcy zwrotu pobranych świadczeń, gdyż nie wykazał w postępowaniu aby wnioskodawca został prawidłowo pouczony o okolicznościach powodujących brak prawa do pobierania zasiłku chorobowego.

Mając to na uwadze Sąd Rejonowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

Powyższe orzeczenie zostało w całości zaskarżone przez organ rentowy.

Zaskarżonemu wyrokowi apelujący zarzucił naruszenie art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 roku o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t. jedn. Dz. U. z 2014, poz. 159) poprzez niewłaściwe jego zastosowanie i przyznanie wnioskodawcy prawa do zasiłku chorobowego za okresy wskazane w wyroku.

W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazał, że stałą praktyką było, iż faktury przygotowywało biuro księgowe - niezależnie od tego, czy wnioskodawca był na zwolnieniu, czy też nie. Faktury te mógł podpisać również brat wnioskodawcy (spółka cywilna), zatem nie była to działalność wymuszona okolicznościami. Ponadto odwołujący zwrócił uwagę, że Sąd ustalił, iż wnioskodawca w czasie zwolnienia lekarskiego nie dokonywał remontów i nie zawierał nowych umów - nie wyjaśniono jednak, czy te czynności nie były dokonywane z powodu choroby wnioskodawcy czy

też po prostu nie było takiej potrzeby (sporne okresy niezdolności są krótkie, wynoszą ok. 10 dni). Wnioskodawca wykonywał w trakcie zwolnienia te same czynności, które wykonywał normalnie. Z materiału dowodowego nie wynika, aby w jakiś sposób ograniczył swoje czynności w trakcie zwolnienia. Podpisywanie faktur nie było czynnością incydentalną, gdyż normalnie faktury te były podpisywane raz w miesiącu i były związane stricte z istotą działalności polegającej na wynajmie lokali.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania od decyzji z dnia 29 września 2015 roku albo uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył co następuje:

Apelacja w przeważającej części zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Okręgowego apelujący słusznie podnosi, iż zaskarżone rozstrzygnięcie zostało dokonane z naruszeniem prawa materialnego.

Sąd Okręgowy aprobuje i przyjmuje za własne ustalenia stanu faktycznego sprawy, nie podziela natomiast zaprezentowanych przez Sąd Rejonowy rozważań prawnych.

Zgodnie z treścią art.17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa z dnia 25 czerwca 1999 roku (tekst jednolity Dz.U. z 2014 roku, poz. 159 ze zm.) - ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia.

Powołany przepis zawiera bezsprzecznie dwie przesłanki, które powodują utratę prawa do zasiłku chorobowego. Pierwsza przesłanka to wykonywanie pracy zarobkowej (w okresie orzeczonej niezdolności do pracy). Druga to wykorzystywanie zwolnienia lekarskiego w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia.

Pracą w rozumieniu omawianego przepisu jest praca w potocznym tego słowa znaczeniu, w tym także wykonywanie różnych czynności na podstawie różnych stosunków prawnych - stosunku pracy, stosunków o charakterze cywilnoprawnym, a także prowadzenie własnej działalności gospodarczej, samozatrudnienie. Za pracę zarobkową uważa się wszelką aktywność ludzką, która zmierza do uzyskania zarobku, nawet gdyby miała ona polegać na czynnościach nieobciążających organizmu ubezpieczonego w istotny sposób. Przy czym przy określeniu "zarobkowego" charakteru pracy wskazuje się także, że przepisy nie wymagają, aby praca była podjęta "w celu zarobkowym". Zdaniem Sądu Okręgowego, wystarczy zatem podjęcie jakiegokolwiek czynnej działalności, zmierzającej do uzyskania wynagrodzenia lub dochodu, by mówić o pracy zarobkowej rodzącej skutek w postaci utraty prawa do zasiłku chorobowego przez ubezpieczonego, który korzystając ze zwolnienia lekarskiego pracą taką podejmuje. Tym samym wykonywanie pracy zarobkowej, niezależnie od jej wpływu na stan zdrowia ubezpieczonego, stanowi samodzielną negatywną przesłankę (podstawę) utraty prawa do zasiłku chorobowego (por. wyrok SN z 2008-10-03 II UK 26/08 opubl: L.).

Sąd II instancji stoi na stanowisku, iż art. 17 ustawy nie przewiduje szczególnych przypadków zezwalających na wypłatę zasiłków chorobowych, mimo świadczenia pracy zarobkowej w okresie zwolnienia lekarskiego. Przepis ten jest jednoznaczny, a zatem każda praca zarobkowa wykonywana w okresie zwolnienia lekarskiego powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego, chociażby wykonywanie pracy było zalecane i przyczyniło się do poprawy stanu zdrowia. W okresie korzystania ze zwolnienia lekarskiego pracownik (prowadzący działalność gospodarczą) może wykonywać pewne prace niepowodujące utraty prawa do zasiłku chorobowego, pod warunkiem, że prace te nie mają charakteru zarobkowego. Ustawodawca wprowadzając w art. 17 ust. 1 ustawy zakaz podejmowania przez pracownika (osobę prowadzącą działalność gospodarczą) w okresie pobierania zasiłku chorobowego „innej pracy zarobkowej” przyjął tym samym założenie, że już samo wykonywanie takiej pracy sprzeciwia się celom, dla którego zasiłek został przyznany (por. także wyrok SN z dnia 31 maja 1985 r., II URN 75/85, OSNC 1986, nr 3, poz. 32; w wyrok SN z dnia

12 sierpnia 1998 r., II UKN 172/98, OSNP 1999, nr 16, poz. 522, Pr. Pracy 1999, nr 1, s. 35, M. Prawn. 1999, nr 10, s. 41; w wyroku SA w Lublinie z dnia 15 października 1998 r., III AUa 287/98, Apel.-Lub. 1999, nr 1, poz. 2.).

Wykonywanie pracy zarobkowej w rozumieniu art. 17 ustawy z 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa polega więc na podjęciu działań stanowiących realizację obowiązków pracowniczych lub wynikających z innego stosunku prawnego obejmującego świadczenie pracy. Pracami takimi (w przypadku prowadzenia działalności pozarolniczej) będzie wykonywanie konkretnych czynności związanych wprost z działalnością gospodarczą, w tym nadzór nad zatrudnionymi pracownikami, rozliczanie działalności, obsługa klientów, przyjmowanie i wydawanie materiałów. A contrario, nie stanowi pracy zarobkowej, uzyskiwanie w trakcie korzystania ze zwolnienia lekarskiego dochodów, niepołączonych z osobistym świadczeniem pracy, np. podpisywanie w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów finansowych, sporządzonych przez inną osobę oraz formalnoprawne tylko prowadzenie jednoosobowej działalności gospodarczej, jeśli osoba ją prowadząca jest równocześnie pracodawcą i wyłącznie w zakresie jej obowiązków leży nadzór nad działalnością firmy. (Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2012 r. II UK 186/11 LEX nr 1216851). Czynności formalnoprawne podejmowane w okresie niezdolności do pracy przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą w związku z posiadaniem przez nią statusem pracodawcy nie są pracą zarobkową powodującą utratę prawa do zasiłku chorobowego (art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267 ze zm.) (Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 r. II UK 359/08 OSNP 2011/1-2/16).

Tym samym, nie każdy przejaw aktywności stanowi wypełnienie przesłanki z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, powodujący utratę prawa do zasiłku chorobowego. (Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2012 r. I UK 70/12 LEX nr 1675215). Sporadyczna, incydentalna lub wymuszona okolicznościami sprawy aktywność zawodowa może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku chorobowego (wyrok SN 2014.02.06 II UK 274/13 LEX nr 1455233 wyrok SN 2010.03.03 III UK 71/09 LEX nr 585848). Samo podpisywanie faktur i innych dokumentów niezbędnych do prowadzenia działalności (w sytuacji gdy nie ma możliwości jej zawieszenia w okresie pobierania zasiłku) można uznać za działalność, która nie ma zarobkowego charakteru. Nie można jednak uznać za czynności nie związane z pracą zarobkową, czynności co prawda incydentalnych, ale wykraczających poza to, co jest konieczne do „zachowania” działalności gospodarczej (Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r. III UK 11/08 OSNP 2009/21-22/292).

Przepis art. 17 ustawy zasiłkowej znajduje zastosowanie gdy ubezpieczony pracownik w okresie niezdolności do pracy wykonywał czynności, które bezpośrednio wynikały z jego zatrudnienia (wchodziły w zakres jego obowiązków). W odniesieniu do przedsiębiorców oznacza to, iż analogicznie należy traktować podejmowanie w okresie niezdolności do pracy czynności z zakresu prowadzonej działalności gospodarczej. Konieczna jest zatem relatywizacja zachowań podejmowanych przez ubezpieczonego w czasie pobierania zasiłku chorobowego do rodzaju działalności oraz sposobu, w jaki jest ona prowadzona normalnie (a zatem w okresie, kiedy ubezpieczony-przedsiębiorca nie pobiera zasiłku). Skutkiem tego, jeżeli faktyczna aktywność zawodowa ubezpieczonego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej (np. zarobkowego wynajmu handlowych lokali użytkowych), polega wyłącznie na comiesięcznym wystawianiu kilku rachunków, to prowadzenie takiej działalności w takim samym zakresie w okresie korzystania z zasiłków chorobowych i świadczenia rehabilitacyjnego prowadzi do utraty pobranych świadczeń za cały okres orzeczonej niezdolności do wykonywania tej działalności (wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2007 r., I UK 145/07, Monitor Prawa Pracy 2008, s. 212). Ponadto, podpisywanie przez prowadzącego pozarolniczą działalność rachunków to nie tylko złożenie samego podpisu, ale także proces myślowy, który obejmuje koncepcyjną analizę treści sygnowanych dokumentów pozostających w związku z prowadzoną pozarolniczą działalnością (wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2007 r., I UK 145/07).

Tym samym w ocenie Sądu Okręgowego ocena, czy wnioskodawca podjął pracę zarobkową w czasie korzystania z zasiłku chorobowego, zależy od okoliczności konkretnej sprawy, w tym zwłaszcza od rodzaju i zakresu czynności, które wykonywała oraz oceny czy ich podjęcie było konieczne i niezbędne dla utrzymania prowadzonej przez niej działalności.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż w okresach zwolnień lekarskich wnioskodawca podpisywał faktury. Wprawdzie – co potwierdza wyżej przywołane orzecznictwo Sądu Najwyższego – samo podpisywanie dokumentów nie może stanowić wykonywania pracy w sensie zarobkowym. Jednak w niniejszej sprawie aktywność zawodowa wnioskodawcy w ramach prowadzonej działalności gospodarczej tj. wynajmu lokali mieszkalnych i użytkowych w zasadzie ograniczała się do podpisywania faktur. Zatem wykonywanie tych samych czynności w okresie niezdolności do pracy nie można było przyjąć jako incydentalne czy podyktowanych koniecznością. Wprawdzie wnioskodawca w ramach prowadzonej działalności gospodarczej przeprowadzał także remonty wynajmowanych lokali, jednak w niniejszym postępowaniu nie wykazał, aby w okresie niezdolności do pracy taka potrzeba zaistniała. W związku z tym jego aktywność zawodowa w spornym okresie ograniczała się jedynie do podpisywania faktur. Podkreślić należy, iż w okresie zwolnień lekarskich wnioskodawca dokonywanych przez siebie czynności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej nie wyeliminował ani nie ograniczył. Nie robił tego przy tym sporadycznie, gdy był do tego zmuszony okolicznościami i tylko w sytuacjach niezbędnych dla utrzymania działalności. Nie podejmował ich także by pomimo jego choroby działalność mogła być prowadzona tak by przynosić określone dochody, ponieważ dokumenty te mógł podpisać drugi wspólnik spółki. Nie miała znaczenia dla sprawy okoliczność, że podpisywane faktury były sporządzane przez biuro rachunkowe. Złożenie podpisu to proces myślowy, który obejmuje koncepcyjną analizę treści sygnowanych dokumentów pozostających w związku z prowadzoną pozarolniczą działalnością. Ponadto zauważyć należy, że wspólnikiem spółki cywilnej był brat wnioskodawcy Ł. P.. Z załączonych do sprawy dokumentów wynika, że zdarzało się, iż brat wnioskodawcy podpisywał wystawiane faktury za najem lokali. W związku z tym nic nie stało na przeszkodzie by w ramach przysługujących mu uprawnień tj. wspólnika spółki podpisywał wszystkie dokumenty. Natomiast fakt zamieszkiwania przez Ł. P. około 25 km od siedziby spółki nie może być usprawiedliwieniem dla braku aktywności. Jak wynika z akt sprawy faktury były zazwyczaj wystawiane raz w miesiącu. W związku z tym Ł. P. mógł raz w miesiącu, około 10 dnia, zjawić się w siedzibie spółki i dokonać niezbędnych czynności tj. podpisać wystawione faktury. Ponadto jeżeli Ł. P. nie był w stanie wykonać powyższych czynności to nic nie stało na przeszkodzie, aby udzielić pełnomocnictwa ojcu wnioskodawcy, który – jak wynika z zeznań powoda – odbierał nieraz dokumenty od księgowego czy też pieniądze od najemców. Oznacza to, że wnioskodawca, znając swój stan zdrowia mógł rozważyć jedną z możliwości tj. wykonywani wszystkich czynności przez brata lub ojca tak by wszystkie swoje interesy związane z działalnością gospodarczą zabezpieczyć. Zdecydował się jednak na osobiste sprawowanie nadzoru nad tą działalnością. Stwierdzić zatem należy, że czynności podejmowane przez wnioskodawcę nie były incydentalne, ale stanowiły normalne wykonywanie obowiązków w celu prawidłowego funkcjonowania działalności. Z tych też względów wbrew twierdzeniom Sądu I instancji uznać należało, iż P. P. (1) pracę zarobkową w okresach objętych zaskarżoną decyzją aktywnie wykonywał. Działalność wnioskodawcy utrzymywała się na normalnym poziomie w zakresie prowadzenia dokumentacji niezbędnej do funkcjonowania działalności gospodarczej. W związku z tym Sąd Okręgowy przychylił się do argumentacji organu rentowego, że wnioskodawca wykonywał pracę zarobkową. Wykonywanie zaś pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia (art. 17 ust. 1 ustawy z 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z tytułu choroby i macierzyństwa) (wyrok SN 2008.10.03 II UK 26/08 LEX nr 513018).

Orzekając w ten sposób Sąd Okręgowy miał również na uwadze funkcje zasiłku chorobowego. Podkreślenia wymaga, iż zasadniczym celem zasiłku chorobowego jest kompensata utraconego przez ubezpieczonego dochodu wskutek wystąpienia u niego czasowej, przejściowej niezdolności do zarobkowania. Nie jest nim natomiast uzyskanie, dodatkowej korzyści obok wynagrodzenia, dlatego zasiłek chorobowy wypłacany jest nie obok, ale zamiast wynagrodzenia. Nadzorując funkcjonowanie firmy, rozliczając jej działalność podejmując decyzje właścicielskie oraz podpisując liczne faktury wnioskodawca podjął czynności wskazujące w istocie na jego zdolność do zarobkowania i gwarantujące mu pośrednio osiągnięcie zarobku. Z tych zatem także względów zaskarżony wyrok w tym zakresie nie mógł się ostać.

Zgodnie z art. 66 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r., Nr 31, poz. 267 ze zm.), jeżeli świadczenie zostało pobrane nienależnie z winy ubezpieczonego lub wskutek okoliczności, o których mowa w art. 15-17 i art. 59 ust. 6 i 7, wypłacone kwoty podlegają potrąceniu z należnych ubezpieczonemu zasiłków bieżących oraz z innych świadczeń z

ubezpieczeń społecznych lub ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie zwrotu bezpodstawnie pobranych zasiłków stanowi tytuł wykonawczy w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Na mocy art. 84 ust. 1, 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczone o braku prawa do ich pobierania,
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Na gruncie rozpoznawanej sprawy wobec wykonywania przez ubezpieczonego w okresie orzeczonej niezdolności do pracy, pracy zarobkowej, zasiłek chorobowy za wskazane w decyzji okresy został pobrany przez wnioskodawcę w sposób nienależny. Z tych też względów żądanie zwrotu wskazanych świadczeń zaskarżoną decyzją organu rentowego uznać należało za zasadne. P. należy, iż podstawę zwrotu stanowi w tym wypadku pkt 2 cytowanego przepisu (świadome wprowadzenie w błąd), a zatem warunek pouczenia nie jest konieczny.

W ocenie Sądu Okręgowego, organ rentowy nie jest jednak uprawniony do żądania zapłaty odsetek ustawowych w kwocie 505,64 zł określonych zaskarżoną decyzją z dnia 29 września 2015 roku.

W wyroku z dnia 21 marca 2013 r., sygn. akt III AUa 1311/12 Sąd Apelacyjny w Krakowie wskazał, że zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Odesłanie do „prawa cywilnego” dotyczy wyłącznie zasad zapłaty i wysokości odsetek, a nie zasad zwrotu nienależnego świadczenia. Nie ma zatem żadnych podstaw do stosowania przepisów prawa cywilnego (o bezpodstawnym wzbogaceniu lub czynie niedozwolonym) do oceny wymagalności, czy przedawnienia samego nienależnie pobranego świadczenia. Zasady określające zwrot takiego świadczenia ze względu na upływ czasu (dawność, w tym znaczeniu potocznie przedawnienie) wskazane są w art. 138 ust. 4 i 5 ustawy o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych (zasadniczo za okres nie dłuższy niż 3 lata od "żądania zwrotu", czyli wydania decyzji w tym przedmiocie). "Żądanie zwrotu" nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu według prawa cywilnego - art. 359 § 2 kc) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 kc). Z tą też chwilą rozpoczyna się bieg przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek (art. 120 § 1 kc).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, iż w przedmiotowej sprawie ewentualne żądanie zwrotu odsetek od nienależnie wypłaconych świadczeń jest uprawnione dopiero od chwili doręczenia zaskarżonej decyzji pozbawiającej wnioskodawcę prawa do świadczeń i zobowiązującej jej do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego nie zaś za okres uwzględniony w decyzji tj. od chwili wypłaty świadczeń nienależnych.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. z dnia 29 września 2015 roku w sprawie nr 210100/ (...) w ten sposób, że nie zobowiązuje P. P. (1) do zwrotu odsetek od nienależnie pobranego zasiłku chorobowego w kwocie 505,64 oraz oddalił odwołanie w pozostałej części.

W pozostałym zaś zakresie na podstawie art. 385 k.p.c. apelację skarżącego jako bezzasadną oddalił.

Przewodnicząca: Sędziowie:

E.W.